

לבעינה של תורה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

שיחה תקמח
ה' בכסלו תשפ"ו
פרשת "ויצא"

”ראו באורי שזורח”

רשמים ממסע הרבנים בארץ-נבר - חשיבות לימוד תורת ארץ-ישראל

”גור בארץ הזאת”

כמה טוב לחזור לארצנו. הדבר האהוב עלי ביותר
בנסיעות לחו"ל שאני נאלץ לעשות מחמת הישיבה הוא
החזרה לארץ. זהו הדבר הטוב ביותר שיש בנסיעה
לחו"ל - ההתבוננות בזכות שיש לנו ארץ

ומדינה, ויש לעם ישראל לאן לחזור.

טיסות לחו"ל הפכו אצלנו לדבר של
מה בכך. רבים מהישראלים
סבורים שכפי שמותר בשופי
לנסוע מירושלים לתל אביב, כך
מותר גם לטוס לחו"ל - לאירופה,
לאמריקה, ואולי גם למזרח. אולם,
יש לדעת שיציאה מהארץ לחו"ל
אינה מותרת ללא סיבה טובה¹. כדרכה

של תורה, גם סוגייה זו זוקקת לימוד והכרעת
תלמיד חכם אימתי מותר לצאת מהארץ ומתי אסור².

”את אחי אנכי מבקש”

לאחר הקדמה זו, אספר שלפני כשבוע וחצי יצאתי
לארצות הברית כחלק ממשלחת רבנים, תלמידי חכמים

¹ עיין רמב"ם, הלכות מלכים, פרק ה, הלכה ט: "אסור לצאת מארץ ישראל
לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם
ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה".

² עיין קונטרס 'ארץ צלצל כנפיים' (קובץ מאמרים בנושא, בעריכת הרב חיים
טבריה)

של ארץ ישראל. במשלחת זו היו חברים ראשי ישיבות,
דיינים חשובים, רבני ערים וקהילות מכל רחבי ארץ
ישראל, השייכים לראייתנו את המדינה כראשית צמיחת
גאולתנו. ראייה הנגזרת מתוך הש"ס והפוסקים, מתוך
תורתנו הגדולה - תורת ארץ ישראל, ולא בשל
רגשות לאומיים גרידא.

משלחת זו אורגנה בידי 'איגוד
הקהילות היהודיות
האורתודוקסיות' בארצות הברית,
ה- OU - Orthodox Union, שבמהלך מסע זה נחשפתי
לראשונה למנעד פעילותו הרחב.
את המשלחת הוביל הרב אבי ברמן,
שמשמש כראש שלוחת הארגון
בישראל.

טסנו לשם כדי לפגוש את יהדות ארצות הברית, שהיא
הריכוז היהודי הגדול בעולם. מעריכים שמתוך כשבעה
וחצי מיליון מתושבי ארצות הברית הרואים את עצמם
כיהודים, רק כארבעה וחצי מיליון הם אכן יהודים על פי
ההלכה. מתוכם רק כתשעה אחוזים הם אורתודוקסים
לסוגיהם השונים. במהלך הביקור נפגשנו עם גוונים
שונים של יהדות ארצות הברית, הן מן הצד הישיבתי
והן מצד הממשל.

**”הבה נפיץ
את האור הגדול”,
את אור
תורת ארץ ישראל,
שעם ישראל
כה זקוק לו**

תרמו להן, ותשובתו הייתה: אפס! תשובה זו הדהימה אותי והבהירה לי לאיזה אובדן נורא עלולה הגלות להוביל. אמנם בארץ אין לציבור זה ביטוי משמעותי, אולם בארצות הברית הם מונים עשרות אחוזים מקרב אלה המזוהים כיהודים!

ועוד נוסיף בכאב, שבגלות זו מצויים מאות אלפי יורדים ישראלים, שמצאו את דרכם ל'ארץ האפשרויות הבלתי-מוגבלות', ובהם מצוי אחוז נישואי-התערבות הגבוה ביותר. כיום מדינת ישראל מבינה שנחוץ לחבר אותם לזהות הישראלית - לארץ ישראל, לתורת ישראל ולמדינת ישראל, אך כלל לא ברור כיצד ומי יוכל לעשות זאת. בארצות הברית מצויים שליחים רבים, ואחד מהם שח לי בכאב שה'יורדים' הללו פעמים רבות מהווים ניגוד רב לכל היקר והקדוש לנו. לא לחינם אחד מראשי הממשלה של מדינת ישראל, שכבר אינו בין החיים, התבטא עליהם בחריפות רבה. עם זאת, המלחמה העירה גם ברבים מהם את הנקודה היהודית שבצפונות ליבם. אותה קדושה סגולית שהתגלתה בארץ במאות ובאלפים בתהליך ההולך וגואה, הופיעה גם בחלק מה'יורדים', כפי ששמענו על כך סיפורים מופלאים.

דומני שיש לקרוא על כך את דבריו של הרב זצ"ל בראש ספר ה'אורות':⁴ **"הָאֱמוּנָה הָאֲמִתִּית - שֶׁל רַעְיוֹן הַיְּהוּדוּת בְּגוֹלָה בֹּא יָבֵא רַק מִצַּד עֵמֶק שְׁקוּעוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל"** וחיבורו אליה, **"וּמִתְקַנֶּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יִקְבֵּל תַּמִּיד אֶת כָּל תְּכוּנוֹתָיו הָעֲצָמִיּוֹת. צִפִּית יְשׁוּעָה הִיא כֹּחַ הַמַּעֲמִיד שֶׁל הַיְּהוּדוּת הַגָּלוּתִית"** - גם דבר קטן המשמש כמעמיד הוא הנותן את המהות לכלל כולו, **"וְהַיְּהוּדוּת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא הַיְּשׁוּעָה עֲצָמָה"**.

אני מתפעל מעומק הצפייה למרחוק של הרב זצ"ל, שכבר לפני כמאה שנה הבין ברוח קדשו, את מה שאני זיהיתי כמסקנת הביקור הזה - היהדות כולה זקוקה כיום לתורת ארץ ישראל, תורתו הגדולה של מרן הרב זצ"ל, וביותר צריכה לכך יהדות הגולה, שזהו עבודה פיקוח נפש של ממש.

הביקור עשה רושם גדול. בראש ובראשונה, על חברי המשלחת, שמטרתה הייתה להבין ולהכיר את המציאות שבה עם ישראל מצוי, להתחבר אליה ומתוך כך לזהות מה מוטל עלינו לפעול כעת. במקביל, הביקור הותיר רושם גדול על בני הקהילות במקומות שבהם ביקרנו, וכפי שהתבטאה אישה חשובה בפני הרב ברמן: **"החזרתם לי את התקווה"**.

ברצוני לשתף אתכם במסקנותיי ובתחושותיי מביקור זה ובמה שבעיניי נוגע אלינו למעשה.

"הַאֲבָרִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר"

כידוע, חלק גדול מעם ה' עודנו נמצא בגלות, כאשר גלות ארצות הברית היא כאמור הגדולה ביותר. באמצעות המפגשים עם בני גלות ארצות הברית הבנתי יותר את גודל המשמעות של עשייתנו כאן בישיבת 'הכתל', שבה אנו מפגישים את בני חו"ל עם התורה הגואלת, תורת ארץ ישראל. אשריהם, ואשרי הישיבה, לא רבים הם הזוכים לכך.

ישנם בני ישיבות רבים המגיעים ללמוד בישיבות הארץ-ישראליות, והם אכן זוכים בכך למעלה גדולה מאוד, כדברי חז"ל:³ **"מבקש אתה לראות פני שכינה בעולם הזה? עסוק בתורה בארץ ישראל"**. עם זאת, רבים מתוכם חוזרים לבתיהם, גם לאחר מספר שנים בישיבת מיר ודומותיה ואפילו בישיבות הנחשבות כ'ציוניות', כאשר הם יותר 'אמריקאים' מאשר היו כאשר הגיעו לארץ. הדבר נגרם מכך שבמשך שהותם בארץ הם לא נפגשו כלל עם תורת ארץ ישראל.

אציין דבר שהכאיב לי וגם הפליא אותי מאוד. במהלך המלחמה, ובפרט בראשיתה, נעו אמות הסיפין בארץ ישראל. היהודים הנפלאים הגרים בארצות הברית, שהיא ארץ עשירה מאוד, נרתמו לעזרה כספית ושלחו ציוד לארץ עבור החיילים. ביקרנו באחד ממפעלי החסד הגדולים שרכזו את הפעילות הנפלאה הזו וסייעו לתושבי הארץ על ידי שליחת ציוד ואמצעי מיגון שונים כאפודים קרמיים בעלות של מיליוני דולרים. שאלתי את ראש מפעל החסד הזה האם היהודים המכונים רפורמים וקונסרבטיבים השתתפו בפעולות הללו או

⁴ אורות, ארץ ישראל, פרק א

³ מדרש תהלים, מזמור קה

רבים שניתן למשוך את קדושת אוויר ארץ ישראל גם לחוץ לארץ על ידי התחברות לרוחה ולמעמקיה⁸.

"הַחֶרֶשׁ וְהַמִּסְגֵּר"

במהלך ביקורנו, נפגשנו עם העומדים בראשם של שני עמודי התווך של עולם התורה שבארצות הברית, שתי הישיבות הענקיות - ישיבת לייקווד וישיבת 'נר ישראל' בבולטימור.

בישיבת לייקווד נפגשנו עם ראש הישיבה, הרב מלכיאל קוטלר שליט"א, שהוא תלמיד חכם ענק, כבן תשעים בערך, המקרין עדינות ואצילות־נפש. בישיבה זו ישנם כעשרת אלפים לומדים, ושיעור א' של השנה מונה לבדו כשבע מאות תלמידים.

במהלך הביקור, נכנסנו לבתי המדרש שבישיבת לייקווד, שכל אחד מהם מכיל כשבע־שמונה מאות לומדים. ראיתי שבכניסה לבית המדרש תלויה האזהרה הבאה: **"תקנה חמורה שאין להכניס סמארטפון בשום אחד מבנייני הישיבה. תקנה זו כוללת את כל בני הישיבה הקדושה הבאים ללמוד בבית מדרשנו, בלי שום יוצא מן הכלל. ואיש אל רעהו יאמר חזק לעמוד בפרץ החמור הזה".** בהודעה אחרת המצויה בכניסה לבית המדרש כתוב כך: **"אזהרה ובקשה - תקנת הישיבה שאין לבוא לבית המדרש עם סלולרי דלוק, שזה חורבן התורה לדור ולדורות".** כלומר: גם מי שאינו מחזיק סמארטפון, אלא מכשיר פשוט יותר, אסור לו להיכנס עימו להיכל בית המדרש. לא מדובר דווקא על יצר הרע, אלא על פגיעה בקישור לתורה עקב הסחות הדעת הכרוכות בכך. לא מתוך כוונות רעות חלילה, אלא משום שזהו הטבע האנושי. **"העובר על זה הרי יושב בבית המדרש שלא ברשות בלי יוצא מן הכלל"**, וחתומים על כך כל ראשי הישיבה. יש מה ללמוד מהם.

בתי המדרש שם שוקקים ומלאי־חיים ומרגישים בהם אש של תורה, מעין ההרגשה ב'סדר בוקר' ב'ישיבת הכותל'. הלוואי שכך נרגיש גם בשאר ה'סדרים'. כמובן ששם מדובר במספרים גדולים בהרבה, ובעזרת ה' גם אנו נרבה ונפרוץ.

"הָעַם הַהֲלָכִים בַּחֲשֵׁךְ רָאוּ אֹרֶךְ יָדוֹ"

שמענו דברים מעין אלו מאנשים רבים, אולם - כפי שאמר לי אתמול הרב ראובן טרגין שליט"א - זה נכון, אבל הם עצמם אינם יודעים להגדיר שזהו הדבר הזה שחסר להם. היהדות בכללה חייבת להבין את המסר שנושאת תורת ארץ ישראל, שהוא כה נצרך כיום והוא התשובה המתאימה ביותר לשאלות רבות המתעוררות בארץ ומחוצה לה.

הקב"ה שלח את מרן הרב זצ"ל להאיר את אור תורת הגאולה לעם שחוזר לאחר אלפיים שנות גלות לארצו⁵. כתביו הם מעין ה'שולחן ערוך' הצפון לדור הגאולה, ולכן חוסר החשיפה לתורת הרב זצ"ל הוא קריטי. שמחתי מאוד לשמוע מאחד מיהודי ארצות הברית שהוא דבק בשיעורי הרב ראובן ששון שליט"א שנאמרים בישיבה ומקפיד לשמוע אותם בתדירות רבה, מפני שהם מעניקים לו חיות. אולם, זוהי רק טיפה בים.

העולה מדברינו עד כה הוא החובה הקדושה המוטלת על כל בחור בישיבתנו הנפלאה, שזכה להיוולד בארץ הקודש, ללמוד את 'תורת ארץ ישראל' עם בחור שהגיע אלינו מחוץ לארץ. דיברתי על כך גם בישיבה אוניברסיטי, ה-YU, ואחד התלמידים תיאר בפניי שהוא ניסה את כוחו בלימוד תורת הרב זצ"ל אך היא קשה להבנה. המלצתי לו ללמוד בספרי הרב דרוקמן זצ"ל, המבאר את הרעיונות בשפה פשוטה ומובנת, וקעמה־קמעה להתקדם צעד אחר צעד, וכך אני מציע גם לכם.

גם בחור שנולד בארץ זקוק ללימוד שיבסס בקרבו את הכרת האידיאולוגיה והבנתה, כדי שנוכל על ידה מתוך ביסוס תורני, ולא מתוך הרגשות בעלמא. על אחת כמה וכמה שהדבר נחוץ למי שנולד בחו"ל. על כך אמר דוד המלך במזמוריו⁶: **"וּלְצִיּוֹן יֹאמַר אִישׁ וְאִישׁ יֵלֵךְ בָּהּ"**, וכפי שפירשו זאת חז"ל⁷: **"אחד הנוול בה ואחד המצפה לראותה"**, שניהם שקולים. הרב זצ"ל כותב במקומות

⁵ עיין אגרות הרא"ה, אגרת קמו: "ידעתי כי למחיה שלחני ד' אל אדמת הקודש".

⁶ תהילים, פרק פז, פסוק ה
⁷ כתובות, דף עה, עמוד א

⁸ למשל: אורות, ארץ ישראל, ד: "לפי גדול התשוקה והקשור של האדם לארץ ישראל, הרי רעיונותיו מזדככים מיסוד אוירא דארץ ישראל החופף על כל מי שמצפה לראותה".

שבעצמו מתגורר בנווה דניאל, שהישיבה אוניברסיטי היא ה'שגירות' של מדינת ישראל בארצות הברית. גם שם מצויים תלמידי חכמים עצומים שנפגשו עימם. הרב צבי שכטר שליט"א, העומד בראש הישיבה, הוא מגדולי הדור בארצות הברית ומספר פעמים הגיע גם אלינו לישיבה ומסר שיעורים, כפי שזכינו לכך בשנה שעברה. גם הרב צבי סובולובסקי שליט"א, מראשי הישיבה, הוא תלמיד חכם עצום. לאחרונה הוא כתב ספר בלמדנות, העוסק בכללי הלימוד ונערך בידי אחד מבני ישיבתנו. את ספר זה הוא כתב בהיותו בארץ כשסעד את אימו בבית החולים וללא ספרים, ובצניעות הוא תלה זאת בפניו ב'זכות הארץ'. כשביקשו ממנו להגיד דבר תורה ב'עונג שבת', הוא התחמק בטענה ש"באנו לשמוע תורת ארץ ישראל מתלמידי חכמים של ארץ ישראל".

ראש ישיבה חשוב נוסף ב'ישיבה אוניברסיטי' הוא הרב יעקב נויברגר, תלמיד חכם עצום, שבסעודה שלישית שמענו ממנו דברים על התורה הגדולה של הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל. נוכחנו אפוא שב'ישיבה אוניברסיטי' מצויים תלמידי חכמים חשובים היודעים להזכיר את 'התורה הגואלת', אולם גם שם לימוד זה הוא לא חלק מהלימוד הסדור והתדיר. הצענו לרב ברמן להביא מהארץ תלמידי חכמים שישבו שם במשך שבוע ויילמדו עם הבחורים תורת ארץ ישראל, ונקווה שהמהלך יתקדם בעזרת ה'. זה לא מהלך פשוט.

"האירי? הם את הדרך"

במה הסיפורים הללו נוגעים אלינו? אינני סבור שביכולתי לתקן את ישיבת לייקווד וגם לא את צורת הסתכלותם של יהודים רבים נוספים. אולם, ברור לי מה אנו מסוגלים פה. קודם כל, חובה קדושה מוטלת עלינו להעצים את הלימוד ב'תורת ארץ ישראל' בישיבתנו, ובעזרת ה' האור הגדול הזה יפוז מאיתנו למרחקים. הרב צבי יהודה זצ"ל היה נוהג לחתום את שיחותיו במוצאי שבתות ש"עלינו להגביר אור תורה בתוכנו ומתוכנו". דוגמה לדבר היא 'שבת הארגון', שבעזרת ה' יצאו אליה כשנים עשר שליחים מהישיבה לסניפי 'בני עקיבא' ברחבי הארץ. "הבה נפיץ את האור הגדול", את אור תורת ארץ ישראל, שעם ישראל כה זקוק לו בשעה קריטית זו עבור מדינת ישראל והעולם היהודי בכלל.

כאמור, ביקרנו גם בישיבת 'נר ישראל' שבבולטימור, שגם היא ישיבה ענקית. היה נפלא לחזות בבית המדרש המלא והסואן. נפגשנו שם עם ראש הישיבה, הרב אהרן פלדמן שליט"א, תלמיד חכם גדול ואציל נפש, כבן תשעים וחמש, הדובר עברית רהוטה, לאחר שהיה כארבעים שנה בארץ.

בשני המקומות הללו לא שמענו מאומה על כך שישנו מושג הנקרא 'ארץ ישראל'. יישוב ארץ ישראל היא עבורם מעין 'הלכתא למשיחא' שאין מדברים עליה, ובוודאי שלא על מדינת ישראל ועלייה. לצערנו, ההתייחסות היחידה ששמענו הייתה שלילית, בנוגע למדינה, לציונות ולגיוס לצבא. אף זהו חלק ממארת הגלות והוצאת שם רע על ארץ ישראל על ידי הולכי רכיל שמוציאים דיבת הארץ לפני תלמידי החכמים שבבבל⁹.

ב'קול התור'¹⁰ זועק מרה על "רבים מתופסי התורה שלא ידעו ולא יבינו שנתפסו בחטא המרגלים", "שבמידה רבה סבלו וסובלים ישראל בכל הדורות סבלות ותלאות הגלות המרה בגלל חטא המרגלים... ומי גדול בדורות האחרונים כרבנו הגר"א קדוש ישראל אשר בדברים חוצבים להבות אש האיץ בתלמידיו לעלות לארץ ישראל ולעלות בקיבוץ גלויות... כמעט בכל יום דיבר אלינו ברתת ובהתרגשות כי 'בציון ובירושלים תהיה פליטה'". אָל לנו לאחר את המועד! "מי ימלל ומי יתאר את גודל דאגתו של רבנו בדברו אלינו את הדברים כאלה וכאלה ברוח קדשו ובדמעות בעיניו". זהו מצב כואב מאוד, והמענה לו הוא בעיסוק ב'תורת ארץ ישראל'.

"ואחד המצפה לראותה"

לעומת זאת, בישיבה השלישית שבה ביקרנו, הישיבה אוניברסיטי - ה-YU, שאליה חוזרים זמנית רבים מבוגרי תוכנית בני חו"ל שבישיבה - הרוח שונה לחלוטין. רבים מאלו שפגשנו שם הצהירו בפנינו שהם מתעתדים לשוב לארץ בעוד שנתיים-שלוש ו'לעשות עלייה'. לא בכדי אמר לנו נשיא ה-YU, הרב ברמן

⁹ עיין אם הבנים שמחה, עמודים כ-כא, לו, שכו
¹⁰ קול התור, פרק ה, עמוד 129-130